HEVOSET

Raviliiga kiehtoo. Lahden liigavarsan Stone Capes Olivian harjoitukset ovat saaneet yleisön liikkeelle. Sivu 9

Lippukauppa käy. Kuninkuusravien ennakkomyynti lupaa Poriin hienoa tapahtumaa. Sivu 9

Kaviossa kuumetta. Eläinlääkäri Tanja Pehkonen selvittää kaviopihdeillä, kuinka kivuliaaksi kaviokuume on kehittynyt. Sivu 8

JANNE NOUSIAINEN

”Solarium lämmittää hevosen lihakset ennen harjoitusta ja kuivattaa hikisen hevosen ratsastuksen jälkeen”, Marjo Konttinen kertoo.

AKTIIVIPIHATTO

Liikuntaa laumassa

Aktiivipihatossa tai aktiivitallissa hevosten ruokinta- ja lepopisteet sijoitetaan siten, että niiden välinen etäisyys lisää hevosen aktiivisuutta.
Hevoset liikkuvat laumassa ulkona ja halutessaan pääsevät sisälle makuuhalliin.
Väkirehuruokinta on yleensä automatisoitu. Automaatti tunnistaa hevosen riimuun, pantaan tai harjaan kiinnitetystä tunnisteesta. Myös karkearehuruokinta voidaan automatisoida.
Aktiivipihattoratkaisut huomioivat hevosen luonnonmukaisia ja fysiologisia tarpeita, kuten laumakäyttäytymisen, rehun syömisen pieninä annoksina ja hevosen liikkumistarpeen.
Työvoiman tarve yleensä vähenee aktiivipihatoissa, sillä hevosia ei tarvitse siirtää sisään ja ulos eikä rehua tarvitse erikseen kuljettaa kunkin hevosen saataville.
Suomen ensimmäinen aktiivipihatto perustettiin Inkooseen vuonna 2005. Aktiivipihattoja on Suomessa alle 10.

Lypsykarjatilalliset perustivat modernin tallin

Navetoissa automaatio on tuttua, mutta hevosten automaattipihatto ihmetyttää vielä. Ilomaan omistajat perustivat parsinavetan tilalle modernin aktiivipihaton.

Hevosihmisten kansoittamalla Korpilahdella lypsykarjatilallisten rakentama aktiivipihatto on outo ilmiö. 15 kilometrin säteellä on kolme maneesitallia, pikkutalleja ja ravitalleja – muttei toista aktiivitallia.

Ilomaan tallissa on tällä hetkellä viisi hevosta. Tilaa olisi 18 hevoselle.

”Tulimme tähän touhuun hevospiirien ulkopuolelta. Sekin on hidastanut alkua”, kertoo Ilomaa-aktiivipihaton omistaja **Marjo Konttinen**.

”Monet vierastavat vielä ajatusta aktiivipihatosta. Kuvitellaan, että pihatossa oleva hevonen riutuu savivellin keskellä. Tuntuu, että se on ihmisten mielissä vaivaisten hevosten viimeinen vaihtoehto”,

Konttinen ja **Ilkka Vesteri** ovat pyörittäneet talliaan vuoden päivät.

Parsinavetasta talliksi

Korpilahdella seisoi vielä muutama vuosi sitten sitten Ilomaan parsinavetta. Se tuotti Valiolle maitoa Vesterin suvussa kahdessa polvessa, yhteensä 33 vuoden ajan.

Sitten tienhaara tuli vastaan.

Oli laajennettava tai vaihdettava tuotantosuuntaa. Samoihin aikoihin Korpilahti liittyi Jyväskylään ja alueelle tehtiin osayleiskaavamuutos.

”Kävimme juttelemassa, josko olisimme voineet laajentaa navettaa, mutta muutosajatuksiin ei suhtauduttu lämpimästi. Uusi navetta sijaitsisi lähellä Korpilahden keskustaa ja kaupunki oli kaavoittanut alueelle lisää omakotitaloja”, Konttinen kertoo.

Sitten Vesteri kysyi paikan päällä, mitä jos otetaankin hevosia.

Ilomaassa oli ennestään yksi hevonen, Konttisen ratsu. Sillä oli jalkavamma, jota karsinassa seisottaminen vain pahensi.

”Alkuun mietimme, että teemme tilat vain sille. Mutta joku aina välillä kyseli paikkaa ja idea omasta tallista jäi hautumaan.”

Vanhanaikaisesta pois

Jo työmäärän puolesta tavallisen karsinatallin rakentaminen oli pariskunnalle poissuljettu vaihtoehto.

”Vanhanaikaiseen, paljon työtä vaativaan karsinatalliin mies ei olisi suostunut ollenkaan. Se olisi sama kuin lähtisi tänä päivänä rakentamaan uutta parsinavettaa”, Konttinen vertaa.

Katseet käännettiin modernien automaattipihattojen suuntaan.

Kaksi vuotta pariskunta etsi tietoa aiheesta.

He kiersivät katsomassa olemassa olevia aktiivipihattoja Inkoossa **Fredrika Nybergin** luona, Punkin tilalla, Ypäjän hevosopistolla ja Lahden Iso-Pietilän pihatossa.

Nähdyistä ratkaisuista muotoutui hiljalleen idea heille sopivasta tallista.

Automaattiruokkija

Ulkoapäin Ilomaa muistuttaa edelleen vanhaa parsinavettaa.

Sisällä kaikki on kuitenkin muuttunut. Heinätallin tilalla on kumirouhematolla ja oljella päällystetty makuuhalli, jonne hevoset voivat tulla milloin vain.

Huoltotiloissa on sairaskarsinat, pesukarsina, solarium ja pakkopilttuu.

Vaikka tiloissa on tarvittaessa lämmitys, hevoset eivät juuri pakene pakkasta sisätiloihin.

”Ennemmin ne karttavat kuumaa ja tulevat helteillä sisään viilentämään oloaan”, Konttinen toteaa.

Laitumet ovat käytössä kesällä ja talvipakkasilla.

Hiekkapohjaiset tarha-alueet on salaojitettu, jotta ne pysyisivät kuivana myös Suomen talvessa.

Hevoset saavat itse viljeltyä heinää ja esikuivattua säilörehua. Karkearehun syöntiä säädellään niin sanotulla slowfeed -verkolla: jos määrää tarvitsee pienentää, verkkoja laitetaan päällekkäin kaksi.

Automaattiruokkijalla hevonen voi käydä hakemassa pienen määrän väkirehua jopa 20 kertaa päivässä.

Oljella ja kumirouhematolla päällystetty makuuhalli suojaa hevosia kesällä kuumalta ja talvella kylmältä.

Karvainen BB-talo

Hevosia voi myös seurata verkossa nettikameran välityksellä. Tämä on miellyttänyt Ilomaan hevosenomistajia.

”Eräs hevosenomistaja naureskeli, että kamera on hänen työyhteisönsä seuraama oma karvainen BB-talo, jonka jäsenet kaikki tuntevat. Kotona voi vielä illalla ottaa lasin viiniä ja laittaa kameran pyörimään.”

Konttinen pitää webbikameraa hyödyllisenä lisänä myös siksi, että tarkkailemalla hevosia voi oppia enemmän niiden luonteesta. ”Oman hevosen käytös voi yllättää, kun ihminen ei ole paikalla.”

Sosiaalinen eläin

Kun Ilomaan aktiivipihattoon tulee uusi hevonen, se on yleensä ensimmäisen kuukauden muutoksesta väsynyt. Mutta hevonen pääsee vihdoin tekemään sitä, mihin se on vuosituhansien aikana kehittynyt - liikkumaan ja elämään hevoslaumassa.

Automaattiruokkija tunnistaa hevosen harjaan kiinnitetystä sirusta.

”Omistajilta on tullut kiitosta, että hevonen on käyttäytynyt paremmin aktiivitalliin muuton jälkeen. Hengitystievaikeuksia pihattoelämä vähentää merkittävästi. Yksi hevonen puri jatkuvasti seiniä, mutta täällä se loppui”, Konttinen kertoo.

”Kun tuli muuta tekemistä”, Vesteri täydentää.

Yleensä seurauksena on myös sosiaalisempi ja uteliaampi eläin.

”Yksi passiivinen hevonen on ensimmäisenä katsomassa, että kuka sä olet. Kun viimeksi siivosin pihattoa, kaikki tulivat rentoa ravia paikalle ja pistivät maate siihen ympärille”, Vesteri naurahtaa.

Entinen lypsykarjatilallinen on nyt uuden, vapaamman lauman isäntä.

TUULIKKI VIILO

Kilparatsun elämä parani

Linda Heiskasen 11-vuotias hannoverruuna Rokis asuu aktiivipihatossa Inkoossa. Parivaljakko kilpailee esteratsastuksessa 100–110 senttimetrin luokissa, tavoitteenaan kansallisen tason kilpailut.

Miten Rokis päätyi aktiivitalliin?

Se asui aiemmin Salon ratsastuskeskuksessa, missä se ulkoili muutaman tunnin päivässä. Sitten se siirrettiin toiseen karsinatallin.

Rokis oli ollut paljon yksin tarhassa eikä muistanut, miten laumassa pitää toimia. Mietitytti, pärjääkö se ulkona ja pääseekö se syömään. Päätimme kuitenkin kokeilla aktiivipihattoa.

Miten pihattoelämä on sujunut?

Alussa Rokiksella oli haavoja, meinasin kyllästyä kun se oli jatkuvasti sulfakuurilla. Meinasimme ottaa sen pois laumasta, mutta onneksi päätimme toisin.

Totuttelukauden jälkeen ongelmia ei ole ollut. Silloin kun uusia hevosia tulee laumaan, suhteet saattavat mennä hetkeksi uusiksi.

Mitä sille nyt kuuluu?

Pihatossa sen jäykkyys on vähentynyt ja ratsastettavuus parantunut. Olemme hyvä esimerkki siitä, miten karsinahevonen voi muuttua päästessään uuteen ympäristöön. Rokis oli aika jätkä, mutta saatuaan olla laumassa ja purettuaan energiaansa se on aikuistunut.

Miten hevosten pitoon suhtaudutaan Suomessa?

Monen ihmisen asenne on edelleen sellainen, että hevosen pitää seistä karsinassa ettei sille vain käy mitään. Mutta uskon, että aktiivipihatot tulevat yleistymään. Suunta on oikea.

TUULIKKI VIILO

Aktiivipihattoja on vasta kourallinen

Aktiivitallissa tai aktiivipihatossa hevoset liikkuvat laumassa ja halutessaan pääsevät sisälle makuuhalliin.

Ruokinta- ja lepopisteet sijoitetaan siten, että niiden välinen etäisyys lisää hevosen aktiivisuutta. Väkirehuruokinta on yleensä automatisoitu.

Kyselytutkimuksen perusteella aktiivipihatto on Suomessa suhteellisen harvinainen talliympäristö.

Piia Palosen AMK -lopputyönään toteuttamasta, Pro Agria Etelä-Suomen kyselytutkimuksesta selviää, että 4 prosenttia vastanneiden hevosista asuu aktiivipihatossa. Kiinnostusta tallimuotoon tutkimuksen mukaan olisi 28 prosentilla vastaajista.

Aktiivitalleja on Suomessa vasta kourallinen. Suomen ensimmäinen aktiivipihatto perustettiin vuonna 2005 Inkooseen.

Laumaelämä arveluttaa

Vastaajien mielestä pihatto sopii parhaiten kylmäverisille. Alle 10 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että pihatto on hyvä ratkaisu lämmin-, puoli- ja täysiverihevosille.

Ilomaassa vain yksi hevosista on kylmäverinen.

”Itse asiassa ainoa, jota loimitimme viime talvena, oli tämä 28-vuotias suomenhevonen”, **Marjo Konttinen kertoo.**

Aktiivipihatossa hevoset elävät yleensä isossa, yli kymmenen hevosen laumassa.

Karsinatallista katsottuna laumaelämä arveluttaa monia. Vaikka suurin osa kyselytutkimukseen vastanneista tahtoi hevosensa tarhattavan ryhmässä, sopivin laumakoko oli kyselytutkimuksen mukaan kaksi tai kolme hevosta.

”Ihmiset ajattelevat ensimmäisinä, ettei heidän hevosensa sopeudu isoon laumaan. Laumaeläimelle se on varsin poikkeuksellista. Moni ongelma johtuu siitä, että hevonen ei saa olla sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden hevosten kanssa”, Konttinen pohtii.

Lajin ymmärrystä

Ilomaalla halutaan, että omistajat oppivat ymmärtämään hevosiaan.

Konttisen mielestä hevonen tunnetaan lemmikkinä ja harrastekumppanina, mutta usein välimuoto – ymmärrys hevosesta lajina – puuttuu.

”Väistämättä välillä miettii, onko koulutus alan oppilaitoksissa ajan tasalla”, Jämsän ravilinjalla opiskeleva Konttinen tuumii.

TUULIKKI VIILO

» Karsinahevonen voi muuttua uuteen ympäristöön päästessään.«

LINDA HEISKANEN